

889.50/23.06.1961

19. Настоящият закон влиза в сила от 1. VII. 1961 г. с изключение на членове 5, 15, буква „в“, 18, ал. II, 20, ал. III и 3, ал. II, които влизат в сила от 1. I. 1962 г. От тези дати се сменят всички разпоредби, които му противоречат.

Изпълнението на закона се възлага на министъра на финансите и министъра на земеделието, които издават правилник за прилагането му.

Издаден в София на 22 юни 1961 г. и подпечатан с държавния печат.

Председател на Президиума на Народното събрание:

Д. Ганев

Секретар на Президиума на Народното събрание:

Т. Даскалов

3-1847

ПРЕЗИДИУМ НА НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ

У К А З

№ 245

Президиумът на Народното събрание въз основа на членове 24 и 35, точка 3 от Конституцията на Народна република България

ПО СТА Н О В Я В А:

Да се обнародва в Известия на Президиума на Народното събрание Законът за изменение на Закона за лицата и семейството, приет от Трето Народно събрание в седмата му извънредна сесия, първо заседание, състояло се на 20 юни 1961 година, който гласи:

ЗА К О Н

за изменение на Закона за лицата и семейството

§ 1. Чл. 59, ал. II се изменя така:

„Когато двамата съпрузи са чужди граждани, брачните искове се разглеждат от българските съдилища, ако местожителството на отговорника е в България или ако една от страните живее в България и законите на държавата, чиито граждани са съпрузите, не изключват подсъдността на българските съдилища.“

§ 2. Чл. 75 се изменя така:

„Може да бъде осиновявано само лице, което не е навършило 18-годишна възраст при подаване на молбата за осиновяване.“

„Може да осиновява дееспособно лице, което не е лишено от родителски или настойнически права, при условие, че разликата между неговата възраст и възрастта на осиновявания не е по-малка от 15 години. В изключителни случаи съдът може да допусне осиновяване и при разлика, по-малка от 15 години, но не по-малка от 13 години. Съпругът може да осиновява рожденото или осиновеното дете на своя съпруг независимо от разликата във възрастта.“

„Не се допуска осиновяване между възходящи и низходящи и между братя и сестри. Не може да се осиновява единствено дете на родители, на които бракът не е разторгнат и които имат възможност да издържат детето.“

§ 3. Ал. IV на чл. 77 се изменя така:

„Ако осиновяваният е навършил 10-годишна възраст, той се чува от съда, а ако е навършил 14-годишна възраст, необходимо е и неговото съгласие. Това съгласие трябва да бъде дадено лично пред съда.“

§ 4. В чл. 78 се добавя следната нова алинея:

„Народният съдия съставя акт за даденото съгласие.“

§ 5. Чл. 79 се изменя така:

„Народният съд събира сведения за осиновявания и за осиновявания и взема мнение от общинския народен съвет, дали осиновяването е в интерес на осиновявания. Сведенията се събират служебно от общинските народни съвети по местожителството на осиновявания и осиновявания. Сведения за осиновяването не се събират, когато то се взема от обществеността по инициатива на заинтересованите лица.“

Решението на народния съд може да се обжалва по общия ред. Преглед по реда на чл. 225 и отмяна по чл. 231 от Гражданския процесуален кодекс на такова решение не се допуска.“

§ 6. Чл. 80 се изменя така:

„По молба на осиновителя, а ако осиновиеният е навършил 14-годишна възраст и с негово съгласие народният съд постановява осиновителят да се впише като родител на осиновиения. Вписването се извършва в регистъра за ражданията по местожителството на осиновителя.“

§ 7. Чл. 81 се изменя така:

„Между осиновителя и неговите роднини, от една страна, и осиновиения и неговите низходящи, от друга, възникват права и задължения, каквито съществуват между роднини по произход.“

Правата и задълженията между осиновиения и неговите низходящи, от една страна, и роднините им по произход, от друга, се прекратяват, освен когато родителят на осиновиения е съпруг на осиновителя. Тази разпоредба не отменя забраните по ал. I, букви „а“ и „б“ и ал. II на чл. 23.“

§ 8. Чл. 82 се изменя така:

„Осиновяването може да бъде отменено от народния съдия по взаимно съгласие на осиновителя и на осиновиения, когато и двамата са дееспособни. Съгласието трябва да бъде дадено лично пред съда.“

§ 9. Чл. 83 се изменя така:

„Осиновяването може да бъде отменено от съда по иск на осиновителя или осиновиения:

а) когато то е допуснато при съществено нарушение на закона и

б) когато е налице тежко провинение от едната или от другата страна или друго важно обстоятелство, което основно разстройва отношенията между осиновителя и осиновиения.“

Прокурорът може да предяви иск за отменяне на осиновяването, когато е засегнат обществен интерес, и то само докато осиновиеният или осиновиеният са живи. След смъртта на осиновиителя или на осиновиения прокурорът или наследниците могат само да продължат предявения иск.

Действието на осиновяването престава от момента на отменянето на осиновяването, но ако отменянето е станало след смъртта на осиновиителя или на осиновиения, преживелият не наследява починалия.“

Прекратените права и задължения по чл. 81, ал. II се възстановяват след отменяне на осиновяването.“

§ 10. Чл. 102 се изменя така:

„Когато настойникът без оправдателни причини не се яви пред органа по настойничеството или не представи сметка, последният съставя акт, въз основа на който председателят на изпълкома на общинския народен съвет издава наказателно постановление за налагане на глоба до 400 лева.“

§ 11. Чл. 103, ал. II се изменя така:

„Народният съд по искане на органа по настойничеството издава въз основа на чл. 237, б. „ж“ от Гражданския процесуален кодекс изпълнителен лист срещу настойника за всички неотчетени или невнесени суми.“

§ 12. Чл. 127, ал. II се изменя така:

„Промяна на собственото, бащиното или фамилното име се допуска в случаите и по начина, предвиден в Правилника за водене на регистрите по гражданското състояние.“

§ 13. В чл. 129, ал. I думите в скоби: „включително и осиновяването“ се заличава.“

Преходно правило

Правилата на чл. 80 и 81 се прилагат и за заварените осиновявания.“

Изменения в други закони

§ 14. Чл. 274, ал. I от Гражданския процесуален кодекс се изменя така:

„По дела за оспорване бащиство производството се прекратява при смърт на детето.“

Алинея II се заличава.

Изпълнението на закона се възлага на министъра на правосъдието.

Издаден в София на 22 юни 1961 година и подпечатан с държавния печат.

ВИДОВЕ ОСИНОВЯВАНЕ

При **пълното осиновяване** (чл.61, СК от 1985 г) между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителите и неговите роднини, от друга страна, възникват права, в това число и наследствени, като между роднини по произход, а правата и задълженията между осиновеният и неговите низходящи с роднините им по произход се прекратяват.

Оттук следва, че осиновеният е наследник на осиновителя след смъртта му. В ЗН има изрична разпоредба – според чл.5, “децата на починалия наследяват по равни части. Като деца на наследодателя се смятат и осиновените от него”. При пълното осиновяване осиновеният и неговите низходящи наследяват и роднините на осиновителя. От приравняването на осиновения към родно дете, което е обявено в чл.61, СК от 1985 г. не само по отношение на осиновителя, но и по отношение на роднините му, следва, че осиновителят и неговите роднини също така са наследници на осиновения и неговите низходящи.

Създавайки наследствени права между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя и неговите роднини, от друга, пълното осиновяване същевременно прекратява наследствените права между осиновения и низходящите му, от една страна, и останалите роднини по произход на осиновения, от друга.

При **непълното осиновяване** (чл.62, СК от 1985 г.) възникват права и задължения като между роднини по произход **само** между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя, от друга, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се запазват.

В такъв случай осиновеният и низходящите му наследяват както осиновителя, така и роднините си по произход, **но не наследяват роднините на осиновителя.**

При непълно осиновяване **рождените родители не наследяват осиновения.** Но ако единственият или двамата осиновители починат, наследството, останало от осиновения, преминава към роднините му по произход (рождените му родители, респ. другите роднини), тъй като съгласно чл.65, ал.2 от СК/85 г. в този случай осиновяването се счита прекратено.

Когато, непълно осиновеното лице, почине преди осиновителя, но е оставило низходящи, те по силата на непълно осиновяване са носители на определени права и задължения спрямо преживелия осиновител. Даже и след неговата смърт те имат наследствени права по силата на чл.5 и чл.10 от ЗН.

Двата вида осиновяване могат да бъдат прекратени от съда в случаите на чл.64, СК/1985 г.

Осиновяване и храненичество

Исторически погледнато, институтите на осиновяването и на храненичеството са били отъждествявани. Запазените писмени правни паметници от обичайното право свидетелстват за това, че осиновяването се е наричало храненичество.

В съвременните условия храненичеството е извънредно рядко явление, но много наподобяващо осиновяването. Възможно то е фактическо осиновяване, което страните по една или друга причина не са облекли в юридическа форма. Липсата на юридически режим на храненичеството лишава от правна характеристика отношенията между страните. При тях въобще не може да се говори за семейно правоотношение и за същински семейни права и задължения между страните, каквито съществуват между осиновители и осиновени.

Така наречения "храненик" не наследява лицата, полагали грижи за него. В настоящото законодателство е дефинирано понятие "приемно семейство" със Закона за закрила на детето, което има същия смисъл.

Хронологична справка за законодателството, регламентиращо института на осиновяване

Хронологичната справка има за цел да систематизира настъпилите съществени промени в българското законодателство, касаещо режима на осиновяването и възникването на наследствените права и задължения.

Закон за припознаването на незаконородените деца, за узаконяването им и за осиновяването

Обн. ДВ. бр.9 от 1 Януари 1890г., попр. ДВ. бр.140 от 30 Юни 1890г., изм. ДВ. бр.58 от 16 Юни 1922г., изм. ДВ. бр.243 от 28 Октомври 1935г., отм. ДВ. бр.267 от 26 Ноември 1940г.

Отменен с чл. 54 от преходните наредби на Закона за извънбрачните деца и за осиновяването - ДВ, бр. 267 от 26 ноември 1940 г.

Чл. 33. Осиновеният запазва всичките си права и длъжности спрямо семейството, към което той принадлежи по рождение.

Осиновяването не създава никакви граждански отношения между осиновителя и семейството на осиновения, нито между осиновения и роднините на осиновителя.

Чл. 34. (Изм. - ДВ, бр. 243 от 1935 г.) Този, който желае да осинови, и този, който ще се осиновява, ако той е пълнолетен, се явяват лично пред околийския съдия в околията на когото осиновяемият има своето местожителство, за да се състави там акт за взаимното им съгласие. Актът се съставя от секретаря на съда.

Ако ли се осиновява пълнолетен, който има живи родители и съпруг, или непълнолетен, то в съда са длъжни да се явят тъй също и лицата, съгласието на които се изисква (чл. 27 и 28).

Чл. 39. Определението на съда, което допуска осиновяването, се обявява чрез залепване на места, които определи съдът; освен това то се обнародва в "Държавен вестник" и в местните вестници.

Закон за извънбрачните деца и за осиновяването

Обн. ДВ. бр. 267 от 26 Ноември 1940г., изм. ДВ. бр. 197 от 9 Септември 1944г., изм. ДВ. бр. 171 от 26 Юли 1945г., изм. ДВ. бр. 205 от 7 Септември 1946г., отм. ДВ. бр. 182 от 9 Август 1949г.

Отменен с чл. 165 от преходните разпоредби на Закона за лицата и семейството - ДВ, бр. 182 от 9 август 1949 г., в сила един месец след обнародването му

Чл. 43. Съдът в разпоредително заседание, без да излага мотиви, се произнася със следните изрази: "осиновяването се допуска", или "осиновяването не се допуска".

Това определение не подлежи на обжалване.

Определението, с което се допуска осиновяването, се обнародва в "Държавен вестник".

Чл. 44. Допуснатото от съда осиновяване има действие от деня на акта за съгласието; до произнасянето на съда осиновителят и осиновяваният могат да оттеглят съгласието си.

Ако осиновителят умре преди утвърждаването, производството се продължава и осиновяването, според обстоятелствата, се допуска или не.

Наследниците на осиновителя могат да представят в съда данни за недопускане на осиновяването.

Чл. 45. Препис от определението, което допуска осиновяването се праща от съда на длъжностното лице по гражданското състояние по месторождение на осиновения за отбелязване отстрани на акта за раждане.

Чл. 46. Осиновеният приема семейното име на осиновителя и добива качеството на негов законен наследник.

Родителските права и задължения преминават върху осиновителя. Ако той бъде лишен от родителска власт тя отново преминава върху рождения баща или майка.

Осиновяването има действие и за низходящите на осиновения.

Чл. 47. Осиновителят не добива качество на законен наследник на осиновения.

Чл. 48. Осиновяването не създава никакви гражданскоправни отношения между осиновителя и роднините на осиновения, нито между осиновения и роднините на осиновителя.

Чл. 49. Осиновеният запазва всичките си права и длъжности спрямо семейството, към което принадлежи по рождение.

Забележка: За периода от 1890 г. до 10.09.1949 година решенията за осиновяване са публикувани в официалния вестник "Известия на Президиума на Народното събрание" (от действието на Закон за припознаването на

незаконородени деца, за узаконяването им и за осиновяването до приемането на Закон за лицата и семейството).

Закон за лицата и семейството

Законът влиза в сила от 10.09.1949 г.
Обн. ДВ. бр.182 от 9 Август 1949г., попр. ДВ. бр.193 от 22 Август 1949г., изм. ДВ. бр.12 от 9 Февруари 1951г., изм. ДВ. бр.12 от 8 Февруари 1952г., изм. ДВ. бр.92 от 7 Ноември 1952г., изм. ДВ. бр.15 от 20 Февруари 1953г., попр. ДВ. бр.16 от 24 Февруари 1953г., изм. ДВ. бр.89 от 6 Ноември 1953г., изм. ДВ. бр.90 от 8 Ноември 1955г., изм. ДВ. бр.90 от 9 Ноември 1956г., изм. ДВ. бр.50 от 23 Юни 1961г., изм. ДВ. бр.23 от 22 Март 1968г., изм. ДВ. бр.36 от 8 Май 1979г., изм. ДВ. бр.41 от 28 Май 1985г., изм. ДВ. бр.46 от 16 Юни 1989г., изм. ДВ. бр.20 от 9 Март 1990г., изм. ДВ. бр.15 от 18 Февруари 1994г., изм. ДВ. бр.67 от 27 Юли 1999г., изм. ДВ. бр.81 от 6 Октомври 2000г., изм. ДВ. бр.120 от 29 Декември 2002г.

75. Могат да бъдат осиновявани само лица, ненавършили 18-годишна възраст, и то изключително в техен интерес.

Навършилите тази възраст лица могат да бъдат осиновени само ако преди навършване на пълнолетието те са били отглеждани от осиновителя.

Могат да осиновяват лица, които са дееспособни, нямат низходящи (включително осиновени и припознати) и са най-малко 15 години по-възрастни от осиновявания.

76. Никой не може да бъде осиновен от няколко лица, освен двама съпрузи.

81. Между осиновения и осиновителя се създават отношения на дете към родител, но осиновителят не наследява осиновения.

Осиновеният може да приеме името на осиновителя.

Осиновяването не създава гражданскоправни отношения между осиновения и роднините на осиновителя, нито между последния и роднините на осиновения, освен ако законът разпорежда другояче.

Осиновеният запазва всичките си права и задължения спрямо семейството, към което принадлежи по рождение.

Брой 15 от 1953г. на ДВ

81. Между осиновения и осиновителя се създават отношения на дете към родител, но осиновителят не наследява осиновения.

(Отм. - Изв., бр. 15 от 1953 г.) Осиновеният може да приеме името на осиновителя.

(Попр. - ДВ, бр. 193 от 1949 г.) Осиновяването не създава гражданскоправни отношения между осиновения и роднините на осиновителя, нито между последния и роднините на осиновения, освен ако законът разпорежда другояче.

Осиновеният запазва всичките си права и задължения спрямо семейството, към което принадлежи по рождение

129. Всяка промяна в гражданското състояние на лицата, която засяга обстоятелствата отбелязани в съставен вече акт (включително и

осиновяването) се отбелязва от страна на акта въз основа на влязъл в законна сила съдебен акт.

Отбелязва се и припознаването на извънбрачно дете, извършено във от акта за раждането, както и обстоятелството, че припознаването се смята за нестанало (чл. 69).

ДВ, бр. 50 от 23.06.1961 г.

§ 6. Чл. 80 се изменя така:

“По молба на осиновителя, а ако осиновеният е навършил 14-годишна възраст и с негово съгласие народният съд постановява осиновителят да се впише като родител на осиновения. Вписването се извършва в регистъра за ражданията по местожителство на осиновителя.”

§ 7. Чл. 81 се изменя така:

“Между осиновителя и неговите роднини, от една страна, и осиновения и неговите низходящи, от друга, възникват права и задължения, каквито съществуват между роднини по произход.

Правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и роднините им по произход, от друга, се прекратяват, освен когато родителят на осиновения е съпруг на осиновителя. Тази разпоредба не отменя забраните по ал.1, букви “а” и “б” и ал.2 на чл.23.”

Преходно правило

Правилата на чл.80 и 81 се прилагат и за заварените осиновявания.

Семеен кодекс от 1968 година

Обн. ДВ. бр.23 от 22 Март 1968г., изм. ДВ. бр.27 от 3 Април 1973г., изм. ДВ. бр.89 от 9 Ноември 1976г., изм. ДВ. бр.90 от 12 Ноември 1976г., изм. ДВ. бр.36 от 8 Май 1979г., отм. ДВ. бр.41 от 28 Май 1985г.

Отменен с § 28 от заключителните разпоредби на Семейния кодекс - ДВ, бр. 41 от 28 май 1985 г., в сила от 1 юли 1985 г.

Чл. 54. По съгласие между лицата, посочени в чл. 51, ал. 1, както и когато осиновеният е дете на неизвестни родители или е оставен в обществено заведение със съгласие за осиновяване, между осиновителя и неговите роднини, от една страна, и осиновения и неговите низходящи, от друга, възникват права и задължения като между роднини по произход, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и роднините им по произход, от друга, се прекратяват.

В тези случаи забраните по чл. 10 не се отменят.

В същите случаи районният съд постановява общинският народен съвет по седалището на районния съд да състави нов акт за раждане, в който осиновителят да бъде вписан като родител.

Чл. 55. В останалите случаи правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и роднините им по произход, от друга, се запазват, а права и задължения като между роднини по произход възникват само между осиновителя, от една страна, и осиновения и неговите низходящи, от друга. В този случай родителските права и

задължения преминават върху осиновителя, а рожденият родител не наследява осиновения.

Чл. 105. За заварените осиновявания се прилагат правилата относно осиновяването по чл. 54.

Разпоредбата на чл. 55 се прилага за заварени осиновявания, ако **осиновителят, осиновеният и родителите на последния постигнат съгласие за това и направят искане пред съда, който е допуснал осиновяването, в едногодишен срок от влизането на кодекса в сила.** Това искане не може да се прави в случаите, когато при осиновяването децата са били с неизвестни родители или са били оставени в обществено заведение със съгласие за осиновяване.

Семеен кодекс от 1985 година

Обн. ДВ. бр. 41 от 28 Май 1985г., изм. ДВ. бр. 11 от 7 Февруари 1992г., попр. ДВ. бр. 15 от 21 Февруари 1992г., изм. ДВ. бр. 63 от 15 Юли 2003г., доп. ДВ. бр. 84 от 23 Септември 2003г., изм. ДВ. бр. 42 от 17 Май 2005г., изм. ДВ. бр. 30 от 11 Април 2006г.

Пълно осиновяване

Чл. 61. (1) (Изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Осиновяването е задължително пълно, когато осиновяваният е:

1. дете на неизвестни родители;
2. оставен в специализирана институция с предварително дадено съгласие от родителите за пълно осиновяване;
3. оставен в специализирана институция и не е потърсен в шестмесечен срок от датата, на която е трябвало да бъде взет.

(2) (Нова - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) В случаите по ал. 1 между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя и неговите роднини - от друга, възникват права и задължения като между роднини по произход, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се прекратяват. Същите последици настъпват и когато лицата по чл. 54, ал. 1 дадат съгласие за това, без пълното осиновяване да е задължително. Пречките за сключване на брак поради родство по чл. 13, ал. 2, т. 1 и 2 не отпадат.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 11 от 1992 г., предишна ал. 2, изм. - ДВ, бр. 63 от 2003 г.) Съдът постановява да се състави нов акт за раждане, в който осиновителят се вписва като родител. Актът се съставя от длъжностното лице по гражданското състояние в общината, кметството или района по постоянния адрес на осиновителя.

Непълно осиновяване

Чл. 62. Извън случаите по предходния член осиновяването е непълно и от него възникват права и задължения като между роднини по произход само между осиновения и неговите низходящи, от една страна, и осиновителя, от друга, а правата и задълженията между осиновения и неговите низходящи с роднините им по произход се запазват. При това осиновяване родителските

права и задължения преминават върху осиновителя, а рождените родители не наследяват осиновения.

Коментар към хронологична справка по осиновяването

До 23.06.1961 г. осиновяването създаваше правни връзки само между осиновен и осиновител (и то без наследствени права на последния). То не създаваше правоотношения с роднините на осиновителя. Същевременно правата и задълженията между осиновения и неговото родно семейство се запазваха (при възможност даже за упражняване на родителски функции от кръвните родители). Това беше, условно казано, режим на "непълно осиновяване". Той беше единствен законов режим.

С изменението на ЗЛС от 23.06.1961 г. осиновеният бе приравнен към родно дете в семейния кръг на осиновителя. Той заедно с низходящите му бе поставен в родствени правоотношения не само с осиновителя, но и с неговите роднини при възможност даже осиновителят да бъде вписан като родител. Същевременно правоотношенията между осиновения заедно с низходящите му и роднините по произход бяха прекратени. Това беше, условно казано, режим на "пълно осиновяване". Той беше единствен законов режим. Но той бе приложен не само за бъдещите осиновявания, извършвани след влизането му, а бе отнесен задължително и към всички заварени осиновявания. Те бяха пренормирани от самия закон. Следователно макар осиновяването да е било учредено като непълно преди 1961 г., то автоматично бе превърнато в пълно по силата на закона, без оглед волята на лицата. Пренормирането се отнасяше само до "заварените" осиновявания. Това бяха осиновявания, съществували при влизане на новите разпоредби в сила, т.е. осиновявания, които не са били прекратени от съда и по които и осиновителят, и осиновеният са живи. Ако осиновяването не е било "заварено" неговото действие при наследяване трябва да се преценява според режима до изменението на ЗЛС от 1961 г.

Семейният кодекс от 1968 година установи паралелно два типа осиновяване. За заварените осиновявания бе предоставена възможност за избор между двата законови режима. Пълното осиновяване си остана задължително и непроменено и в двата случая, в които според кодекса този режим е задължителен (ако детето е с неизвестни родители или е оставено в обществено заведение с предварително съгласие за осиновяване). За останалите случаи бе възможно в едногодишен срок от влизане на кодекса в сила преминаване към типа на непълно осиновяване. Без значение беше дали режимът на пълното осиновяване се е получил чрез пренормирането през 1961 година, или пък е бил пряко установен след тази дата. Преминаването към непълно осиновяване можеше да стане, ако осиновителят, осиновеният и родителите на последния постигнат такова съгласие и направят съответно искане пред съда, който е допуснал осиновяването. Трансформацията в типа на осиновяването важеше само за в бъдеще. Ако до 22 март 1969 година (една година след влизане на кодекса в сила) завареното осиновяване не е било превърнато в непълно, то остава окончателно подчинено на режима на пълното осиновяване.